

HUGO LOGTENBERG

DE HAND VAN
VAN
GAAL

2018 Prometheus Amsterdam

© 2018 Hugo Logtenberg

Omslagontwerp DPS Design & Prepress Studio (Jeroen van Donk)

Foto omslag Pim Ras/Hollandse Hoogte

Foto auteur Ritsaert Menick

Lithografie afbeeldingen DPS Design & Prepress Studio

Zetwerk Mat-Zet bv, Soest

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 3816 5

Woord vooraf

Louis van Gaal. Noem in een gezelschap zijn naam en je weet direct of mensen tot zijn schare fans behoren of juist tot zijn critici. Zelf voel ik altijd enige ambivalentie. Met bewondering keek ik naar zijn gedrevenheid als coach, de absolute wil om de beste te zijn en het streven naar perfectie. Begin jaren negentig zette ik als student mijn fiets wel eens tegen het hek van de trainingsvelden van Ajax aan de Amsterdamse Middenweg. Gefascineerd keek ik door het gaas naar de man die spelers net zo makkelijk de huid vol schold als in de armen sloot. Dronken van geluk stond ik in 1995 in de mensenmassa op het Museumplein nadat Ajax onder Van Gaals leiding de Champions League had veroverd. Toch ergerde ik me ook regelmatig. Het geschreeuw, de zelfingenomenheid, de verongelijkheid. “Wij zijn de beste! De beste!”

In de jaren die volgden wisselden mijn gemoedstoestan- den over Louis van Gaal elkaar vaak af, al had het respect ruimschoots de overhand. Overal waar hij kwam, had hij succes. Of het nu in Alkmaar, Barcelona of München was, Van Gaal werd kampioen. Behalve als bondscoach in 2001.

Onder zijn leiding wist Oranje zich ondanks een goede lichterling spelers niet te kwalificeren voor het wereldkampioenschap in Zuid-Korea en Japan. Veelzeggend detail: na het roemloze afscheid als bondscoach nam Van Gaal bij alle clubs waar hij daarna werkte een clause op in zijn arbeidscontract. Op het moment dat Nederland, of een ander hoog aangeschreven voetballand als Duitsland of Argentinië, hem zou vragen als bondscoach, zou zijn contract worden ontbonden.

Dus toen de KNVB hem in 2012 voor de tweede keer als bondscoach aanstelde, was mijn interesse gewekt. Zou het dit keer wel lukken? Helemaal omdat een intimus van Van Gaal me eens vertelde over de drijfveren van zijn vriend. “Revanche speelt een belangrijke rol bij Louis. Als iets niet is gegaan zoals hij het voor ogen had, wil hij het rechtzetten.”

En dat deed hij. Oranje kwalificeerde zich voor het wereldkampioenschap in Brazilië in de zomer van 2014. Na een nipt verloren halve finale tegen Argentinië werd Oranje uiteindelijk derde. Hoe was dat mogelijk, met een kwalitatief matige selectie? Ga maar na. Waar topfavorieten als Spanje en Frankrijk waren opgetrokken uit spelers van clubs als Barcelona, Real Madrid en Juventus, moest Oranje het doen met veelal talentvolle jongeren uit de Nederlandse eredivisie en spelers van onbeduidende clubs als Augsburg, Norwich City en het in verval geraakte AC Milan. Goed beschouwd waren Arjen Robben (Bayern München) en Robin van Persie (Manchester United) de enige twee spelers die op topniveau acteerden. De derde plaats in Brazilië was niets minder dan een klein wonder. Het brons won aan glans

toen Oranje zich in 2016 met grotendeels dezelfde spelersgroep niet wist te plaatsen voor het Europees Kampioenschap in Frankrijk en zich in 2017 ook niet kwalificeerde voor het komende WK in Rusland.

Het riep eind 2017 de vraag bij me op: hoe groot was Van Gaals aandeel in het succes van 2014? “Heel groot,” vertelden intimi die jarenlang met hem samenwerkten. Dit boek is de weerslag van de zoektocht naar de werkwijze van Louis van Gaal. Hoe werd zijn hand zichtbaar tijdens het WK in Brazilië, de laatste hoogmis van het internationale voetbal waar Nederland actief was?

Om die vraag te beantwoorden sprak ik met vrijwel zijn volledige technische staf uit 2014, tal van spelers van toen en andere direct betrokkenen. De informatie die dat opleverde, toetste ik bij Louis van Gaal in lange gesprekken op een terras in zijn Portugese woonplaats Vale do Lobo en in de lobby van Huis ter Duin in Noordwijk – met altijd zijn dubbele espresso macchiato binnen handbereik.

Een gesprek met Louis van Gaal is bijna altijd boeiend, maar niet noodzakelijkerwijs effectief. Vakkennis, feiten, herinneringen, (voor)oordelen en beeldvorming vechten vaak om voorrang. Bovendien wil hij te allen tijde zelf de regie houden, het liefst over de vraag én het antwoord. Ons eerste gesprek in oktober 2017 was amper een kwartier oud toen hij zich naar voren boog en met geheven rechterwijsvinger zei: “Dat is wél een goede vraag.”

Het is niet moeilijk om een gesprek met Louis van Gaal te laten ontsporen. Vraag hem naar zijn bijdrage aan zijn moeizame relatie met de pers, val hem in de rede of nog makkelijker: begin over de prestaties van de coach Johan

Cruijff. Maar wie echt is geïnteresseerd in zijn motieven en zijn vertrouwen krijgt, kan rekenen op zijn medewerking. Uitgebreid, vaak onderbouwd en veelal met een lach vertelt of doceert hij zijn gehoor (“Dat heb ik je al eens uitgelegd”).

Voor mijn verhaal zocht ik nadere onderbouwing in de vorm van (wedstrijd)verslagen, persconferenties, audio-opnames, (vertrouwelijke) rapporten en door de technische staf van Oranje verzamelde data. Daarnaast vroeg ik mijn gesprekspartners waar mogelijk hun agenda, e-mails of dagboek te checken. Alles om te vermijden dat het vaak goedgezinde geheugen van betrokkenen de onzekerheid of onwetendheid over bepaalde gebeurtenissen inkleurde. Want werken met Louis van Gaal vergt veel van mensen maar geldt voor vrijwel alle betrokkenen als een hoogtepunt uit hun carrière.

Moeiteloos somden ze hun herinneringen op aan zijn gedrevenheid, tactisch inzicht, humor, explosieve karakter en ijzere discipline. Zoals die ene keer dat de spelers de ochtend na een gewonnen interland voor de afwisseling in hun eigen kleding mochten ontbijten, in plaats van in hun trainingspak van Oranje. Een misverstand, zo bleek toen de eerste speler de eetzaal betrad. Van Gaal, als altijd ruim op tijd aanwezig en in vol ornaat: “Zo, ben je voor jezelf begonnen vandaag?”

Vanwege de (soms vermeende) gevoeligheid van sommige informatie, de nauwe onderlinge relaties van betrokkenen en de weigering van een enkele werkgever om mensen fiat te verlenen om aan dit boek mee te werken, heb ik veel gesprekken op achtergrondbasis gevoerd. Een methode waarbij alle informatie wordt gebruikt zonder mensen uit die ge-

sprekken te citeren, tenzij anders is afgesproken. Veel keuze had ik daarin overigens niet. Een deel van de betrokkenen wilde alleen praten na toestemming van de hoofdpersoon en/of op basis van anonimiteit.

Het eindresultaat is geheel mijn verantwoordelijkheid, net als eventuele omissies.

Hugo Logtenberg
Amsterdam, juni 2018

Paaldanseres

Teammanager Hans Jorritsma zit voor in de bus als de schrik hem om het hart slaat. Het is maandagavond 11 juni 2001. De selectie van het Nederlands elftal voor spelers onder 20 jaar is net geland op het vliegveld van Buenos Aires. Op het moment dat de bus wegrijdt richting het hotel in de Argentijnse hoofdstad ziet Jorritsma dat alle bagage van de groep is achtergebleven op het donkere landingsplatform. Het zweet breekt hem uit. Het is het tumultueuze begin van een gedenkwaardig toernooi.

Louis van Gaal is, na successen met Ajax en Barcelona, in september 2000 begonnen als bondscoach van Oranje. De euro is nog niet ingevoerd, Lionel Messi is 14 jaar, in New York staan de Twin Towers nog fier overeind, Ronald Koeman is net begonnen als coach bij Vitesse en Pim Fortuyn geniet geringe bekendheid, als columnist van het weekblad *Elsevier*.

Naast het Nederlands elftal neemt Van Gaal in de warme zomer van 2001 ook de leiding van het beloftenteam van de voetbalbond KNVB op zich. Het past maar net in zijn agenda. Ruim een week voor vertrek naar Argentinië heeft hij

met 'het grote' Oranje met 4-2 gewonnen van Estland. Maar door magere resultaten tegen directe concurrenten is het Nederlands elftal met spelers als Ruud van Nistelrooij, Patrick Kluivert, Jaap Stam en Frank de Boer nog altijd niet zeker van deelname aan het WK in Japan en Zuid-Korea in 2002. De kritiek op de bondscoach in de media zwelt aan. Hoewel het Nederlands elftal "bulkt van de internationaal gelouterde topvoetballers" is het geen team, volgens *De Telegraaf*. Chef sport Charles Taylor: "Het is de eerste taak van een bondscoach om er een eenheid van te maken." De "meestal foeilelijke en daarom ook heel teleurstellende vertoningen uit deze voorronde" zijn volgens Taylor niet de schuld van "dikwijls ook falende vedetten" maar "van de bondscoach en zijn aparte denkwijze".

Direct na terugkomst uit Estland spoedt Van Gaal zich naar Hoenderloo, waar 's lands grootste talenten zich begin juni melden voor een trainingskamp, ter voorbereiding op het eindtoernooi in Argentinië. Onder hen de 17-jarige Arjen Robben, een ranke aanvaller die net is gedebuteerd in het eerste van FC Groningen. De omstandigheden in het Gelderse dorp zijn ideaal. Het weer is goed, het gras op de velden is kort gemaaid en met een professionele kok is in alle voedingsbehoeften voorzien.

Aan de invulling van zijn technische staf is Van Gaal meer tijd kwijt dan hem lief is. Zo completeert hij pas op het laatste moment zijn medische staf door de talentvolle sportarts Edwin Goedhart toe te voegen. Van Gaal heeft een keur aan specialisten om zich heen verzameld. Wedstrijden en trainingen worden nauwkeurig voorbereid aan de hand van videobeelden. Bewegingswetenschapper Raymond Verheijen,

in wie Van Gaal groot vertrouwen heeft, laat de spelers met een masker wennen aan lucht met minder zuurstof. Het is een simulatie van de omstandigheden ruim boven zeeniveau waarin de spelers straks in Argentinië hun eerste wedstrijd moeten spelen. Het perfectionisme van Verheijen past naadloos in de werkwijze van Louis van Gaal. De coach laat niets aan het toeval over en selecteert mensen om zich heen die meegaan in zijn voetbalfilosofie.

Hans Jorritsma is zo iemand. De oud-hockey-international en Van Gaal kennen elkaar al decennia als hun wegen zich in 2000 bij de KNVB kruisen. De twee zijn begin jaren zeventig jaargenoten op de sportacademie in Amsterdam, al zitten ze in verschillende klassen. Hun loopbanen kennen opvallende gelijkenissen. Van Gaal legt zich na zijn actieve voetbalcarrière toe op het trainersvak, Jorritsma volgt dezelfde route in het hockey. In 1990 wordt het Nederlands mannenteam onder Jorritsma's leiding wereldkampioen in de Pakistaanse stad Lahore. Zelfs de karakters van Jorritsma en Van Gaal vertonen parallellen. Ze zijn beiden gehard in de topsport, maatschappelijk geëngageerd en principieel van aard. Zo weigert Jorritsma om na het verliezen van de finale bij het wereldkampioenschap hockey in Buenos Aires in 1978 een zilveren medaille in ontvangst te nemen uit handen van dictator Jorge Videla. In plaats daarvan bezoekt hij Plaza de Mayo, waar de Dwaze Moeders aandacht vragen voor hun verdwenen familieleden. "Ik voel me machteloos. Verdriet maakt zich van me meester," schrijft Jorritsma in een dagboek dat hij bijhoudt voor *Vrij Nederland*.

Jorritsma en Van Gaal voelen elkaar goed aan. De twee willen het toeval zoveel mogelijk uitsluiten door te streven

naar perfecte omstandigheden om te kunnen presteren. Daarom heeft Jorritsma geregeld dat de Oranjeselectie in 2001 de eerste dagen in Argentinië in een bergdorp kan verblijven, om de spelers zo te laten wennen aan de ijle lucht. Het biedt Van Gaal de gelegenheid de spelers uit te leggen dat een bal in ijle lucht anders rolt dan in Nederland. Niet alle spelers ervaren het verschil.

Van Gaal eist perfectie van zichzelf én zijn omgeving, iets waar de KNVB en veel van de jonge spelers aan moeten wennen. Achter iedere oefening zit een idee en alles waarop ze trainen wordt geëvalueerd. Van Gaal traint ook met de groep op ogenschijnlijke details als hun ingooi en het opstellen van 'een muurtje' bij een vrije bal voor de tegenstander. Van Gaal wil dat de spelers in de muur zich zo groot mogelijk maken door mee te springen als er wordt geschoten. Maar hun tenen mogen daarbij niet loskomen van de grond want dan kan de bal eronderdoor. Een doodzonde. Van Gaal eist toewijding. "Voetbal is een vak!" houdt hij de voetballers meer dan eens voor. Bij het afwerken de bal niet op doel geschoten maar naast of over? Tien keer opdrukken. Net zo makkelijk prijst hij zijn spelers na een goede actie. "Hé, Maradona!"

De professionaliteit die Van Gaal voor ogen heeft, houdt niet op bij de kalklijnen van het veld. Hij wil dat 'zijn' spelers ook daarbuiten met hun vak bezig zijn. Vierentwintig uur per dag. Discipline is het toverwoord. En waar spelers dat niet opbrengen, kijkt Van Gaal mee. Tegen een speler die in het hotel zijn glas jus d'orange niet leegdrinkt, zegt hij: "Hé, dat heb je toch zelf besteld?"

Van Gaal let niet alleen op wat spelers eten en drinken

– cola en chips zijn verboden – maar ook wanneer. Ze moeten wachten met eten tot iedereen heeft. Pas als hij “Eet smakelijk” heeft gezegd, kan er worden begonnen. Op tijd komen is voor sommige spelers ook al geen vanzelfsprekendheid. Het leidt tot een Van Gaal-klassieker: “Wie te laat is buiten de lijnen, is te laat binnen de lijnen!”

Voor de bondscoach is het werken met de tieners bij vlaggen alsof hij zijn oude vak als docent weer heeft opgepakt. Maar voetballen kunnen deze jongens. Althans, ze hebben talent. Een wezenlijk verschil, benadrukt Van Gaal. “Talent is niet de garantie dat je een goede voetballer wordt.” Met indringende blik naar de spelers: “Daar is véél meer voor nodig.” Hij houdt de groep voor dat als ze bereid zijn hard te werken, naar hem luisteren en een collectief vormen, ze ver kunnen komen. “Of is er iemand die denkt dat we geen wereldkampioen kunnen worden?!” Geen sterveling die zijn vinger durft op te steken.

Echte sterren zitten er niet in de selectie. De middenvelders Rafael van der Vaart (Ajax) en Theo Janssen (Vitesse), spelend met rugnummer 14, gelden als de grootste beloften. Zeker bij Janssen betekent dat niet dat voetbal zijn leven is. “Als voetballer vind ik het prachtig een wk te mogen spelen, want zo’n kans krijgt niet iedereen,” laat hij kort voor het toernooi optekenen. “Aan de andere kant had ik het ook helemaal niet erg gevonden als ik nu met wat vrienden op een strand in Salou had gelegen. Daar ben ik heel eerlijk in.”

Een andere in het oog springende speler in de selectie is Arjen Robben. De linksbenige aanvaller van FC Groningen heeft een geweldige dribbel maar speelt geen bal af, tot ergernis van sommige teamgenoten. Ajacied Johnny Heitinga

is aanvoerder. Het is een verantwoordelijke taak onder Van Gaal. De aanvoerder geldt bij hem als het verlengstuk van de trainer, zoals dat heet.

Het straffe regime dat Van Gaal in Hoenderloo hanteert, zet hij voort in Argentinië. Voor menig speler is het dagelijks werken met de Amsterdammer de eerste bewustwording van het leven als profvoetballer. De een geniet ervan en bericht het thuisfront enthousiast over de ontwikkeling die hij doormaakt, een ander haakt mentaal al snel af. De openingswedstrijd tegen Costa Rica, in ruim bemeten oranje shirts en zwarte broeken, gaat kansloos verloren. 's Avonds bij het diner scheldt Van Gaal de spelers de huid vol terwijl hij tussen de eettafels door loopt. "Als je hier niet wilt zijn, moet je lekker naar huis gaan!" Twee wisselers die op halve kracht hebben meegedaan aan de warming-up krijgen er persoonlijk van langs. "Het liefst zou ik jullie vandaag nog naar huis sturen." Toch zijn de meeste spelers gesteld op Van Gaal. Ze hebben groot respect voor zijn vakmanschap en vinden hem een geschikte kerel, zolang hij niet boos wordt.

Een groot deel van de jonge voetballers is in Argentinië voor het eerst in zijn leven lange tijd van huis en voelt zich opgesloten in de hotels, waar bar weinig is te beleven. Het lijkt wel of ze erop zijn uitgezocht door Van Gaal. De baldadigheid in de spelersgroep neemt met de dagen toe. Van Gaal probeert de sfeer erin te houden. Met zichtbaar plezier doen hij en zijn assistent Ruud Krol mee met klaverjassen, vaak met Van der Vaart en Robben als opponenten. Er wordt gedold en gelachen. Het zijn momenten waarop Van Gaal geniet. Ze doen hem denken aan vroeger, als er thuis

aan het Galileïplantsoen in Amsterdam werd gekaart. Zelf heeft hij ook eindeloos spelletjes gedaan met zijn dochters Brenda en Renate toen ze klein waren.

De sfeer binnen de technische staf is juist geladen. De relatie tussen Raymond Verheijen en de rest van de medische staf is gespannen, mede omdat veel spelers kampen met spierblessures. Van Gaal heeft de beste specialisten om zich heen verzameld maar de individuen vormen geen collectief, blijkt nu ze een tijd op elkaars lip zitten. Hans Jorritsma heeft zijn handen vol aan alle logistieke uitdagingen waar hij tegenaan loopt. Aanvankelijk om de bagage terug te krijgen, later om hotels en het groepseten op tijd geregeld te krijgen. Een broekzak vol kleingeld helpt hem om zich een weg te banen door de Argentijnse corruptie.

Door een overwinning op Ethiopië plaatst Oranje zich voor de achtste finale. De groep is dan inmiddels ruim een maand met elkaar op pad. Het zakgeld dat de voetballers van de KNVB krijgen, gaat volledig op aan bellen naar Nederland. Het internet is nog jong, psv'er Klaas-Jan Huntelaar opent tijdens het toernooi zijn eerste e-mailaccount.

Slechts één keer in de week krijgen de spelers een middag vrij. En zelfs dan wordt er op ze gelet. Van Gaal wil bijvoorbeeld dat ze uniform gekleed gaan. Draagt één persoon het KNVB-poloshirt, dan draagt iedereen dat poloshirt. In alles een team, is de gedachte. Het benauwt sommige spelers. Helemaal als aanvoerder Johnny Heitinga zijn taak zo serieus neemt dat hij spits Thijs Houwing aanspreekt: ook het tweede knoopje van het poloshirt moet dicht voor hij het hotel uit gaat. Het gaat de spits van FC Twente te ver. Een dag eerder heeft Van Gaal hem al aangesproken op zijn

schoeisel. “Buiten het hotel dragen we geen slippers,” luidde de boodschap.

De kledinggeisen gelden ook voor de technische staf. Assistent Ruud Krol moet net als de rest sokken dragen, al loopt de oud-international al jaren met blote voeten in zijn schoenen. Een staflid dat bij een officiële gelegenheid zijn oranje stropdas niet netjes heeft gestrikt, krijgt dat direct te horen. Van Gaal: “We zijn geen amateurclub.”

Zelf neemt Van Gaal met een paar stafleden op een vrije middag een taxi naar het centrum van Buenos Aires. Hij gaat voorin zitten, naast de taxichauffeur. De stafleden nemen als vanzelfsprekend achterin plaats. De chauffeur vraagt de mannen waar ze vandaan komen. “Hollanda,” klinkt het vanaf de achterbank. De chauffeur reageert enthousiast: “Joan Croiff!” Daarop kijkt Van Gaal de chauffeur aan en zegt: “Geweldige speler, als trainer heeft hij weinig gewonnen.” Op de achterbank klinkt gelach. Het is Louis van Gaal ten voeten uit. Zijn feiten zijn heilig, ook in een gesprek met een taxichauffeur in Buenos Aires.

In de achtste finale stuit het jeugdige Oranje op Angola. Verdediger Alje Schut (FC Utrecht) moet Pedro Manuel Mantorras, de ster van het toernooi, zien af te stoppen. Van Gaal weet hoe. Hij heeft de spits van het Portugese Benfica bestudeerd en geanalyseerd. Aan de hand van videobeelden ontrafelt Van Gaal het spel van Mantorras tot in detail. Het maakt grote indruk op Schut. Oranje verslaat Angola met 2-0, mede door een doelpunt van Klaas-Jan Huntelaar.

Op zijn eerste eindtoernooi als coach staat Van Gaal in de kwartfinale. Toch is voor euforie geen plaats. “We hebben nog niets,” houdt hij zijn spelers tijdens de training voor.

Van Gaal waakt voor verslapping. Op het trainingsveld doceert hij onvermoeibaar verder. Een bal moet niet alleen snelheid hebben, hij moet de goede snelheid hebben. Hij hamert op de juiste intentie en de intensiteit van trainen. Zolang dat het geval is, mag een speler fouten maken.

Assistent Ruud Krol is wat lossier in de omgang. Wel stoort de oud-international zich al een tijdje aan het solistische spel van Arjen Robben. Op een dag is Krol het zat. Hij roept het Groningse talent bij zich en schiet een bal met een grote boog op een verderop gelegen veld. Krol: "Ga jij vandaag maar even lekker met jezelf spelen." Van Gaal kan er wel om lachen.

Het avontuur van Oranje eindigt op 1 juli 2001 na verlies tegen het nietige Egypte. Oranje kan naar huis. Iedereen is eraan toe. Op de laatste avond in Buenos Aires willen de spelers 's avonds op stap, maar niemand durft het te opperen bij Van Gaal. Aanvaller Santi Kolk, gezegend met een gezonde dosis Haagse bluf, neemt de taak op zich. Hij loopt na het diner terug naar de eetzaal, waar de bondscoach met teammanager Hans Jorritsma zit te praten. Nog voor Kolk aan zijn vraag heeft kunnen beginnen, zegt Van Gaal: "Ik weet waar jij voor komt. Je komt zeker vragen of jullie op stap mogen vanavond." Kolk voelt zich als een betrapte brugklasser. "Uh, inderdaad, trainer." Hij vreest het antwoord te kennen. Van Gaal: "Dat is goed maar dan zorg jij ervoor dat alle jongens vannacht weer veilig terugkomen."

Tot opluchting van Santi Kolk zit iedereen de volgende ochtend op tijd aan het ontbijt. Een enkele speler is in gedachten nog bij de paaldanseres van de avond ervoor. Van Gaal houdt zijn laatste praatje: het is tijd om terug naar huis